

Rzucić wszystko i wyjechać w „Bieszczady”? Nowa mobilność mieszkaniowa na obszary poza metropolitalne w (post)pandemicznej Polsce w perspektywie przebiegu życia.

Pomimo kryzysu gospodarczego i niepewności związanej z pandemią, w 2020 roku wydano najwięcej – od dekady! – pozwoleń na budowę domów jednorodzinnych. Udział domów i gruntów pod zabudowę jednorodziną w zakupach nieruchomości wzrósł z 21% w 2016 r. do 34% w 2020 r., a trzy kwartały 2020 r. były rekordowe pod tym względem. Ponieważ większość pozwoleń na budowę wydawana jest na tereny pozamiejskie, w prasie zaczęły się pojawiać pytania, czy "Polacy na dobre porzucają miasta" i wyprowadzają się daleko od nich, w przysłowiowe Bieszczady.

Zjawisko wyprowadzania się z dużych miast nie jest w Polsce nowe. W socjalizmie ludzie o stosunkowo wysokim kapitale ekonomicznym budowali dachy, a później drugie domy. Opuszczanie wielkich miast było także wyrazem wycofywania się z rzeczywistości społeczno-politycznej przez osoby o wyższym kapitale kulturowym, pozbawione możliwości wyjazdu za granicę po ogłoszeniu stanu wojennego. Od 2000 roku dominującą trajektorią rozwoju miast w Polsce jest suburbanizacja. Obecnie jednak, tendencje do wyprowadzek daleko poza miasto nabierają szczególnego znaczenia i przebiegają w zmienionych warunkach. Niebotyczne ceny mieszkań w miastach zwiększają zainteresowanie domami jednorodzinnymi lub działkami rekreacyjnymi w bardziej przystępnych, ale i bardziej odległych lokalizacjach, następuje odejście od transportu publicznego na rzecz mobilności opartej na samochodach, a kształtujący się styl życia łączy telepracę z nieograniczonym dostępem do terenów zielonych w celach rekreacyjnych. Wszystko to napędza mobilność mieszkaniową poza bezpośrednią strefę podmiejską, do obszarów niemietropolitalnych, peryferyjnych, i daje początek zmienionym relacjom rdzeń-miasto - region, wynikającym z kontrurbanizacji.

Aby lepiej zrozumieć naturę mobilności mieszkaniowej na tereny nie-metropolitalne, w tym projekcie zastosowano podejście oparte na przebiegu życia w perspektywie społeczno-kulturowej. Polega ono na analizie indywidualnych historii życia, by zrozumieć, jak wcześniejsze wydarzenia, indywidualne cechy i ponadindywidualne uwarunkowania (społeczne, ekonomiczne) wpływają na rozciągnięte w czasie decyzje mieszkaniowe. W badaniach nad mobilnością mieszkaniową pozwala to uchwycić złożoność wyboru miejsca zamieszkania, będącą wynikiem indywidualnych aspiracji, jak również systemowych ograniczeń dotyczących zróżnicowane gospodarstwa domowe; umożliwia przyjrzenie się trajektoriom biograficznym, w których indywidualne życie jest kontekstualizowane przez warunki strukturalne.

Główne pytanie badawcze brzmi: W jaki sposób mobilność mieszkaniowa do obszarów pozametropolitalnych jest wpisana w indywidualny przebieg życia i jakie niesie konsekwencje dla trajektorii mieszkaniowych gospodarstw domowych w (post)pandemicznej Polsce? Projekt ten, dotyczący mobilności mieszkaniowej w perspektywie cyklu życia, opiera się na metodologii jakościowej badań narracyjnych w celu zebrania, zarejestrowania, przeanalizowania i opowiedzenia na nowo historii życia migrantów mieszkaniowych. Historie narracyjne będą analizowane zgodnie z bardziej ogólnymi wytycznymi do analizy historii uczestników przy użyciu procesu reorganizacji historii w pewien ogólny rodzaj ram (*restorying*). Analizie poddane zostanie to, co zostało powiedziane (tematycznie), charakter opowiadania historii (strukturalnie), ze szczególnym uwzględnieniem punktów zwrotnych, napięć i przerw. W tym badaniu będziemy poszukiwać osobistych opowieści o doświadczeniach mieszkaniowych (osobiste doświadczenia jednostki zawarte w pojedynczych lub wielokrotnych epizodach, sytuacjach prywatnych i uwarunkowaniach strukturalnych).

Nowatorstwo proponowanych badań polega na (1) wypełnieniu luki w badaniach empirycznych nad kontrurbanizacją w niedostatecznie zbadanym kontekście Europy Środkowo-Wschodniej na przykładzie Polski; (2) wykorzystaniu najnowszych osiągnięć teoretycznych podejścia opartego na przebiegu życia; (3) wykorzystaniu możliwości gromadzenia i analizowania dynamicznych trajektorii mieszkaniowych, które obejmują przeszłość i teraźniejszość, ale także przyszłość zachowań mieszkaniowych gospodarstw domowych, które zdecydowały się na przeprowadzkę do obszarów pozametropolitalnych.

Projekt ma na celu dostarczenie pełniejszego obrazu procesów urbanizacyjnych w Polsce, poprzez wykazanie zbieżnego i synchronicznego charakteru przemieszczeń ludności, ze szczególnym uwzględnieniem empirycznie niedostatecznie zbadanego zjawiska kontrurbanizacji. Proponuje analizę kontrurbanizacji przez pryzmat historii ludzi działających w zmienionych warunkach; (3) wskazuje na potrzebę gromadzenia lokalnej wiedzy i kontekstualnych trajektorii mieszkaniowych w celu omówienia stabilności i zmian nowych ruchów mieszkaniowych i przemieszczeń ludności w Polsce.